

Bergen 23.10.2017

Benkene på Vangen.

Eit notat med nokre inntrykk frå samtalar og gatevandringar i Gatao og rundt i tettstaden Aurland.

18.-20. oktober 2017

Tekstforfattar og intervjuar: Frode F. Jacobsen*,

Fotograf og intervjuar: Mona Steinsland**

*Professor og forskingsleiar, Senter for omsorgsforskning Vest, Høgskulen på Vestlandet

**Sivilarkitekt og hovudlærer ved Bergen Arkitektskule (BAS) og rådgjevar ved plan og samfunnsavdelinga. Sogn og Fjordane fylkeskommune

Forord

Takk til innbyggjar i Aurland som har delt av sine kunnskapar og erfaringar med oss og som har latt oss få del i minner og framtidsdrøymar knytt til Gatao og andre landskap i tettstaden Aurland som dei kjenner så godt. Samtalane fann stort sett stad ved eller nær Gatao, og nokre av dei var samtalar der vi bevega oss rundt i bygningar eller landskap som me samtala om. På den måten vart me førd inn i både vanskeleg og lett synlege viktige detaljar, og ting i landskapet som ikkje er direkte synlege men likevel er ein del av verkelegheita folk lever. Alle faktiske feil og feile tolkingar som måtte førekomme i dette notatet er forfattarens ansvar åleine.

Frode F. Jacobsen, 23. oktober 2017

Bilar og benker på Vangen

Brytaren som vert skrudd av og på.

Aurland har fleire korte og lange syklusar som grip inn i kvarandre. Av dei store syklusane har ein årstidsvariasjonane der sumarhalvåret er har mindre nedbør enn dei fleste andre stader på Vestlandet og vinterhalvåret har tre månader der sola ikkje visar seg. Ei stor tilstrøyming av turistar i sumarhalvåret, frå mai og ut mot oktober, gir staden ein heilt ulik karakter frå vinterhalvåret. Eigentleg er det påfallande at dei fleste me samtala med på og rundt Vangen snakka lite om våren og hausten som årstider og mest om sumarhalvåret og vinterhalvåret. Både topografiske forhold, som gjer at sola forsvinn fleire månader, og den store fluktuasjonen i turisme, bidreg antakeleg til dette.

Livet på Vangen og andre stader i Aurland er annleis i helga enn på kvardagar, og annleis om kvelden enn på dagtid. Desse kortare syklusane påverkas av dei store, der varmare og lysare dagar om sumaren gjer at det finns fleire tilbod òg for lokalbefolkninga på kveldar og i helger i sumarhalvåret. Eit oppslag på Duehuset, der ein driv restaurant og pub, gjer ein klår indikasjon på dette. Oppslaget fortel, no i oktober, at Duehuset er stengt og opnar fyrst påsken 2018.

Sumartrafikk forbi Gatao

‘Olav’, av dei forretningsdrivande i Aurland uttalar at ««Frå rundt 15. juni og ut august er her særskild mykje folk. Asiatar er ute og tar bilete allereie frå kl.6 om morgonen. Det er moro å helsa turistane velkomne i mai og sjå ryggen på dei i oktober og ha Aurland for oss sjølve». Ingen som vi har snakka med seier noko negativt om turistane anna enn reint praktiske ting, slik som at trafikken ofte korkar seg til i Bellsvingen på vegen opp til Stegastein og lokalbefolkninga risikerer å bruke opp til ein time på veg til og frå jobb.

‘Margot’ (i 50-åra) uttalar at «sesongvariasjonane er ein stor utfordring her. Det er som om du skruv av og på ein brytar. Akkurat no er brytaren av, her er heilt stilt, og nesten ikkje folk. Om sumaren er det motsett. Og i år var det ekstremt mykje turistar. Det går ein smertegrense der for kor mykje lokalbefolkninga kan tola. Det er ikkje så mykje cruise-turistar. Dei fer berre forbi og opp til Stegastein. Det kjem mange campingturistar, og folk som køyrer forbi, og fotturistar, som går til Stegastein og rundt andre stader, og så bussar med turistar som er på gjennomfart.» Ho føyer til: «Det snur her i Aurland i midten av september. Det er vi eigentleg litt glade for, vi er ganske utmatta då».

Aurland: ein sovande skjønnheit?

Dei fleste som vi snakke med var oppteke av at Aurland ikkje må bli eit nytt Flåm. Aurland har sine egne kvalitetar og andre føresetnader enn Flåm. Folk uttrykkjer stoltheit over staden. Aurland har mellom anna ein storslått natur og eit rikt organisasjonsliv. Det er berre det at alt for få som kjem forbi Aurland stoppar opp, i alle høve stoppar dei ikkje opp lenge nok til å oppdage staden. Ein som har kjem utanfrå men har budd i Aurland i over 20 år, fortel: «Aurland er eigentleg ein sovande skjønnheit. Folk snublar liksom litt over staden, og seier, oj, så fint her er!»

‘Ingrid’ (i 40-åra) uttrykkjer at «Aurland har Økobakeri, Glasblåseri, Badelagune og mykje meir. Eg møter av og til folk som er litt sure av di dei ikkje har visst om alle desse tinga som Aurland har å by på. Nokre kjem til og med innom Vangen utan å oppdaga kyrkja».

Ved kyrkemuren som vender mot Gatao

Benkene på Vangen

Winston Churchill vert ofte sitert på at «fyrst formar vi våre bygningar, deretter formar dei oss». Sjølv om det ligg mykje visdom i dette ordtaket fortel det ikkje heile historia, anten det dreiar seg om bygningar eller bylandskap og andre landskap utforma av menneske. På ein måte vert bygd miljø, både ute- og innemiljø, aldri heilt ferdige. Desse miljøa vil heile tida skapast, i ein vekselverknad mellom menneske og miljø (Hirsch & O'Hanlon 1995). Folk formar stader og miljø gjennom bruk, ein bruk som varierer med store og små syklusar. Dei skriv seg også inn i landskapet (Guzman 1997), som for eksempel slitte benkar eller skiftande plakatoppslog ber bod om, og av og til heilt bokstavelig, som ved tagging, eller som 'Sjur' (i slutten av 50-åra) fortel: «Me hadde store grønne benkar på Vangen tidlegare, minst 4-5. No er det tunge benkar med jernføter... Og me hadde eit stort tre der som me kunne skjera hjerte og initialar i».

Nokre gongar bruker dei rom og stader på måtar korkje planleggarar eller arkitektar hadde tenkt seg. Folk formar også bylandskapet gjennom ting dei systematisk ikkje verdset og stader dei aldri vitjar.

Benkene på Vangen er mykje i bruk. 'Mari (pensjonist) fortel: «Eg e no mest der nede i sentrum når eg skal handla. Då ser eg eldre og pensjonistar sitte på benkane, opp mot butikkveggen. Da sitte alltid nokon der når eg kjem forbi. Kanskje kunne ein ha et lite tak over? Så folk kan sitte der i all slags ver? Eigentlich kunne eg tenka meg fleire benka. Fleire sånne litt uformelle plassar. Kanskje noko som blir litt sånn som ein paviljong.»

Folk skriv seg også inn i landskapet på meir midlertidige måtar, mellom anna ved at benkane lever sitt eige liv både i forhold til plassering og kven som sit på dei til ein kvar tid. 'Lisa' (i 30-åra) let seg merka med korleis benkane synest å flytte på seg over tid, og gjennom året. «Borda med benkar vert fjerna om vinteren, dei andre får stå ... Den raude Raude Kross benken vert flytta rundt forbi... Sola kjem igjen mot slutten av februar. Om våren er benkane trekt lenger opp mot Vangsgaarden, for der varmar sola mest».

Ho fortel vidare at «folk set seg på dei benkane der dei plar sitja. Folk har sine vaner. Alle har sine benkar, i alle aldrar. Folk oppfattar ein benk som 'deira benk', og om andre sit der, står ungdomane heller enn å setje seg saman med dei, eller venter på at den skal bli ledig. Om eg sit der, set dei seg gjerne ned, for dei kjenner meg godt. Vaksne er der på dagtid. Ein bytar på. Vaksne sit der på dagtid. Når ungdomane kjem frå skulen, då er benkane ledige. Dette er eigentleg ei stillteiande overeinkomst».

Nokre ungdomar er meir på Vangen enn andre. Som 'Aslaug' (i 50-åra) seier det, «ikkje alle ungdomane er på Vangen. Mine ungar var det aldri. Kanskje mest dei som ikkje er heilt fullbooka med organisert idrett og andre organiserte ting. Det er nok av aktivitetar rundt her, ein rekk ikkje å vere med på alt». Ho tykkjer, som ein del andre som me snakka med, at torget har lite grønne vekstar. «Torget er litt goldt. Detter blir tydelegare no når det er kaldt. Folk har ikkje initiativ og ork til å tenkje på trivsel. Folk vil gjerne ha, men ikkje krevje. Aurland har ei nøktern fortid, og folk har vore nøyd til å vere nøysame».

Gatao har endra seg over tid, både i utforming, med steinlegging, og gjennom at nye 'utemøblar' kjem til. 'Gunn' (i 30-åra) fortel at «på 90-talet kom det store piknik-bord på plassen». Ei auka mengde turistar som vitja Aurland synes å vere ein bakgrunn for dette.

Gatao: i hjartet av Vangen.

‘Ingvard’ (i 30-åra) seier det slik: «Heile brusteinsområdet er ‘gatao’. Før var bilane parkert heilt inn til bygningane. Det var mindre bilfri tumleplass før». ‘Sjur’ (i slutten av 50-åra) fortel: «Eg og ‘Jens’ har brukt Gatao i mange år. Vi hadde en lekeprega oppvekst. Vi hadde slåball på plassen sjølv om bilane sto der».

«Der var det eit bussskur nær ‘Larsenhuset’ (eit lite eldre trehus som no er fritidsbustad) før steinane vart lagt (på Vangen). No går det ikkje rutebuss over Aurlandsfjellet lenger», fortel ‘Olaug’ (i 40-åra). Ho fortset å fortelje om Gatao at «det er området rundt fontena. Der var det ein open plass til å møtast før ... Tidlegare var det grisehus og utedoar langs elva, føre dei små husa. Det var altså ingen leikeplass der. Så folk leika i Gatao. Det er mykje bilar føre Spar no. Men mange sit på plassen, og nokon går av og til opp til kyrkja».

Som for fleire andre vi snakka med, vert fortid, notid og mogleg framtid knytt saman i det ho fortel. Ho har ein draum for korleis Gatao kan utviklast: «Det burde vore eit infosenter der. Det kunne ha vore ein utstillingsmodell frå Jordbruksskulen der som inkluderer kjeldesortering. Det kunne vært sett opp ein påle midt på plassen med skilt til ulike ting, glasblåseriet, kyrkja, kafeen og andre ting, med farga fotavtrykk til dei ulike tinga. No har alle bukkar med skilt ståande på Gatao ... og det verkar ganske rotete. Ein kunne ha engasjert ein ungdom til å halda orden og halda plassen rein». For henne blir alt dette ein måte å gjere plassen enda meir til eit fungerande sentrum. Hennar idear kan vere blant fleire som bidreg til å vekke ‘den sovande skjønneheit».

Gatao, mot kyrkja og Vangsgaarden.

Butikkane på Vangen

Kva Vangen er og tyder for folk, avheng òg mykje av kvar Vangen ligg og kva som ligg nær Vangen. 'Ivar' (i 30-åra) fortel om to av dei gamle verksemdene på Vangen før: «Brødrane Wangen hadde møblar i kjellaren, daglegvarer i fyrste etasje og kontorrekvisita og barneleiker i andre etasje». «Samvirkelaget hadde manufaktur i kjellaren, daglegvarer og kafé i fyrste etasje, og pensjonat i andre etasje». «Diversiteten er mindre no ... Internetthandel og betre vegar har endra ting. Klede, sko, møblar og kontorrekvisita kan kjøpast enkelt på nett».

Butikkane er viktige også for ungdomar som me samtalte med. Fleire av dei uttrykte at dei ynskjer seg eit større mangfald. Eit slikt mangfald burde òg inkludera lågterskel matservering der ein ikkje trong bruka mykje pengar, slik som ein fastfood restaurant.

Kjølelageret, eit bygg til begjær eller besvær?

Eit stykke mot hamna frå Gatao ligg Fruktkjølelageret. Det er ein stor bygning med rundt 270 kvadratmeter grunnflate og tre og ein halv etasje. Bygget synes å vere, saman med bygg som mellom anna kyrkja og bygningane på Jordbruksskulen, å vere eit landemerke for Aurland. Bygget vart reist rundt 1953, i følgje fleire vi snakka me.

'Ola' (i 40-åra) fortel: «Han vart bygd for å lagre og distribuere frukt. Folk kjøpte lutar, og det måtte dei ha for å få plass til fryse- og kjøleboks. Folk hadde alt frå 100 til 3-400 liters skap, alt etter som dei trong. Alt var inndelt i skap som folk kunne opne opp og legge ting i. No veit mange ikkje lenger at dei har ein lut». Han legg til: «Det er nesten ingen bruk av bygget no for tida. Få er kry av form og funksjon i dag, han står nesten til nedfalls. Det er ikkje ein plan i dag for å pusse opp bygnaden. Ein kunne ha opna opp frå Gatao til Odden. Det er 200 luteigarar som eig kjølelageret. Mange har ingen ynskje eller visjonar. Og dei som har ynskjer trekk i ulike retningar».

Ikkje alle er einige om at bygnaden bør sanerast. 'Jens' (i 30-års alderen) fortel at «det finns to ulike typar haldningar i bygda. Nokre legg vekt på bygnadens historiske verdi knytt til bøndene og landbruket og vektlegg at han er ein solid betongkonstruksjon som kan halda lenge, medan andre ser på bygnaden som farleg og der ting kan losne og ramle i hovudet på folk». For sistnemnde vil ein sanering kunne vere ein moglegheit til å opne opp ein brei passasje mellom Gatao og hamna, eller vere eit fyrste skritt på vegen til bygge «Fjordportalen», ei større og relativt kostbar satsing som folk synest å ha delte meiningar om.

'Line' fortel: «Eg var ungdom på 90-talet. Me diskuterte akkurat det same då som diskuterast no. Og me òg brukte minibanken til å varme oss, slik ungdomar gjer no, sjølv om me ikkje hadde mobiltelefonar som skulle ladast den gongen. Me gjekk i fakkeltog i midten på 90-talet, vi ville ha kjølelageret som plass for ungdomane. Men, me har ikkje fått ungdomshuset enno. Hallen vart bygd seinare. Det var ikkje så mange fritidstilbod då vi vaks opp, og mindre idrettsaktivitetar. Men, me hadde til dømes jakt og fiskarlag».

Fleire ungdomar me snakka med trekte fram minibanken som tilhaldsstad. 'Silje' uttrykte at «Det er veldig mange ungdomar som brukar å gå inn i minibanken og sette der fordi det er varmt, det er ein stikkontakt der, og me har ein plass å sitje om det er dårlig ver eller veldig kaldt. Dette er ganske dumt fordi banken har sagt ifrå at det ikkje er lov å sitje der, fordi kundane til banken har klagt på at det er fullt der inne når dei skal ta ut pengar frå minibanken».

Ungdomar som me møtte hadde ulike drøymar for kva dei kunne ynskje å medverke til, i Kjølageret, eller eventuelt ein annan stad. «Me treng ikkje noko stort meir enn ein varm stad med sakkosekkar og eit bord», føreslår 'Stine'. Fleire andre ungdomar støtter ei slik 'lågprofil' og lite kostbar satsing. Ein uttrykk at «der kunne ein gjeng møtt kvarandre, snakka og kost seg». Eit par andre ungdomar ynskje seg til dømes ein stad å 'mekke' på mopedar og motorsyklar.

Kaien: åstad for minner og drøymar.

Fleire vaksne og eldre har mange gode minner frå den tida det var større aktivitet på kaien, og heile året. 'Stian' (i 30-åra) fortel: «Det var meir naturleg å ha med kaien då eg var ung. Me gjekk ned på benkene på kaien når me ville vere i fred. Det var meir aktivitet på Vangen før ... for så kort tid som 20-30 år sidan kom varer også inn her med båt».

På kaien

For folk som er mykje ute på fjorden er kaien framleis eit område dei ofte besøker. 'Åsa', som har mykje kontakt med ungdomar, fortel at «kaien er viktig for ungdomane, og mange av ungdomane her i Aurland har båt. Dei er mykje ute på fjorden».

For dei fleste vi snakkar med, har kaien eit uforløyst potensial. 'Margot' (i 50-åra) uttrykker det slik: «Aurlendingar veit at det er fint her, dei er stolte av plassen. Men mange er litt såre, mellom anna på grunn av cruise-skip kai-anlegget som aldri kom. Dei tenkjer som så, at 'vi må no ha folk vi, òg !'» Ikkje alle drøymar om at cruise-skip skal leggje til kai i Aurland. Men

alle vi snakka med drøymer om ein meir aktiv kai og hamn. Nokre ser føre seg at varer som no går landevegen kjem sjøvegen, slik som tidlegare. Som ‘Steinar’ (i 40-åra) formulerer det, «me burde tatt sjøvegen igjen, det har eg sagt i ti år. Det har blitt så mykje store laster som tek landevegen. Eg var gutunge då dei gamle båtane kom inn».

Eit anna sosialt og kulturelt tyngdepunkt aust for Vangen.

Området rundt barne- og ungdomsskulen er ein annan magnet som trekk folk, spesielt ungdomar. Her ligg ikkje minst Aurlandshallen, berre kalla «Hallen» lokalt. ‘Helga’ (i 50-åra) fortel at «han har blitt forløysande og berikande for staden når han kom. Det var enkle kår for idretten før det. Mykje går føre seg i Hallen, som trim for damer, for herrar, boksing, baneidrett og så vidare». Ho fortset å fortelje om andre tilbod i og nær hallen slik som Aurland idrettslag, musikk- og kulturskule og ulike andre tilbod for born og unge.

Nær barne- og ungdomsskulen ligg også Jordbruksskulen, ein skule med nasjonal funksjon som fyller 100 år i år. Ein tilsett ved Jordbruksskulen viser oss kjøkkenhagen, der syriske flyktningar har ei eiga rad, og der plantene også har namn på arabisk. Han fortel at det tok eit halvt år før flyktningane kom heilt inn på jordbruksskulen, sjølv dei som budde tett på. «Dei var litt tilbakehaldne og sjenerte». No kjem dei ofte inn på skulen, og dei «opplever seg meir heime her enn på Vangen». Han viser oss nye flyktningbustader like ved, nokre brunbeisa hus som ikkje er heilt innflyttingsklåre enno. Han fortel at han håpar dei som flyttar dit blir i tett samspel med Jordbruksskulen.

Over elva ligg Island

‘Olaug’ (i 40-åra) fortel: «Det kjem ein del bubilar til «Island», Odden og langs elva. Det er eit stort problem om sumaren, dei blokkerer for andre». Ho fortel om at like ved foreiningshuset til Jakt- og fiskelaget, er det kaianlegg der mange lokale har båtar. At det er vanskeleg å få båtplass, men at folk med gode lokale forbindingar kan få det til. Og nemner ein lokal bedrift der tilsette får moglegheit til å ha båt på kaien deira».

«Island» er ein del av det eldste buområdet i Aurland (Feste 2000). Dei fleste bustadene låg her på sørsida av elva ved Onstad, før bustadar byrja å bli etablerte på Vangen utover på 1800-talet.

Der lokalfolk ikkje er og det dei ikkje snakkar om.

‘Mari’ (i 50-åra) fortel borda med benker nedanfor Sparebanken og Kommunehuset: «Det er mykje turistar som sit der. Teknikarane på kommunen plar å ete lunsj der. Men elles er dei lite brukt. Du er litt nysgjerrig, veit du, og då har du lyst til å sitja på Vangen». «Gropa nedom dissene, der er ungdomane av og til. Det vil seie, dei sit mest på dissene. Dei vart bruka meir når biblioteket var der nede».

Ein kunne tenke at til dømes benkane ved inngangspartiet til Kommunehuset skulle vere ein grei plass å sitje, om ein både vil sitja godt og relativt lunt og samstundes kunne sjå på livet rundt. Likevel synes det ikkje som desse benkane er mykje brukt, kanskje av di mange vil oppleve at dei sit litt «på utstilling», ved at dei sit ved hovuddøra der folk kjem og går heile tida, og litt over bakkenivå, og at dei blir sedd meir enn dei sjølve ser. Eller kanskje det heilt andre grunnar.

Det er òg andre ‘møblar’ i uterommet som synes lite bruk, som til dømes den raude Raude Kross benken. Det kan henda at benken av og til er i bruk, men vi ser aldri at det sit folk der. Folk vi spør fortel det same, at dei ikkje brukar han sjølv og at det er sjeldsynt at dei ser nokon sitje på han. Benken, som er relativt ny samanlikna med dei andre benkene på Vangen, ser dessutan ut til å flytte litt rundt på seg på plassen. At benken ikkje har fått ein nokolunde fast plass, kan vere ein indikasjon på at han ikkje so langt i liten grad inngår i nokon sine vanar og bruk av Vangen.

Utsikt mot Gatao, austfrå

Berre ein av innbyggjarane som me snakka med nemnde spontant fontena i Gatao. ‘Kari’ (pensjonist), som snakkar om benkane på Vangen og folk ho treff der, legg brått til i samtalen: «Og fontena som står der, eg veit ikkje kva eg ska seia, den står no bare der, og av og til virka ho, og av og til ikkje».

‘Hilde’ (rundt 40 år), svarar på direkte spørsmål om kva ho tenkjer om fontena: «Fontena vart ein stor utgiftspost. Mykje dyrare enn vi hadde tenkt. Og det vart ein del grunnarbeid under som ein ikkje var førebudd på. Om ho skal vere der, må ho virka». Elles var det ingen som hadde noko særskilt å seie om fontena på spørsmål frå oss, bortsett frå ‘Ivar’ (i 50-åra) som kort kommenterte at «Ho skal visst førestilla ein slags turbin».

Fontena og benkene på Vangen

Stader som vert annleis enn tiltenkt.

Kanten på muren sør for kyrkja er ein stad der ungdomar sitt når det er varmt nok. Sjølv om han ikkje er lagd som benk, fungerer han som det i praksis, om det er varmt vêr. Der er dei både synlege og litt i skjul på ein gong.

Fleire enn ungdomar på Vangen er opptatt av at Minibanken fungerer som varmestove for unge. Når det er varmt i veret er det greitt å sitja på benkane, òg for dei som ikkje bur i Aurland og ventar på å ta bussen heim etter skuletid. 'Eldbjørg' (rundt 30 år) fortel at «eg såg to tenåringar i går som satt i minibanken, der er det varmt. Og der er kontakt der de kan lade mobiltelefon. Det er den einaste plassen på Vangen de kan lade. De har ikkje lov til å sitte der, men gjør det like vel». Fleire andre vaksne fortel oss det same.

Ein av benkane nedanfor Sparebanken og Kommunehuset.

‘Margot’ fortel om servicebyggja på Onstad og kvifor dei ligg der. «Det var eigentleg eit shoppingsenter som dei bygde der, men det vart mislykka. Det vart for lang frå sentrum, der folk beveger seg. No har fleire servicefunksjonar flytta inn i staden».

Medan shoppingsentre utanfor sentrum har trekt folk vekk frå sentrum på fleire mindre tettstader, skjedde ikkje dette i Aurland. Shoppingsenteret vart liggande utanfor eit viktig ‘sosialt vegkryss’, der folk kan sjå og bli sett, sjå utan å sjølv kome i fokus, eller oppleve meningsfulle møter med sambygdingar eller andre. På Vangen kan dei oppleve både venta og uventa møter og hendingar.

På Vangen kjem dei store og små syklusane til uttrykk og grip inn i kvar andre, årssyklusen, vekesyklusen og døgnsyklusen. ‘Stiar’ kryssar kvarandre her, av folk som kjem frå skulen og skal heim, i eller utanfor Aurland, av folk som skal handla, posta brev, gå i banken, gå på kafé, på pub, i kyrkja, på arbeide, ta seg ein tur på kaien eller ein er på veg ut i båt. Som ‘Astrid’, ein av ungdomane, uttrykkjer det, «Vangen ligg sentralt, og er ein lett stad å møtast, både etter skuletid og på fridagar. Me sit på benkane og slår av ein prat om alt og ingenting, og det er ikkje unormalt å svispe ein liten tur innom Spar for å kjøpe noko lite».

Minibanken.

Aurland vert vakrare når en av og til kjem seg vekk.

Aurland snakkar alle positivt om. Folk er kry av staden, både knytt til storslått natur, til historia og til det rike organisasjonslivet i bygda. Men andre kvalitetar nemner folk òg, slik som tryggleik og lite vold, fyll og kriminalitet. Mangfaldet i bygda er òg noko som fleire trekk fram, som ein seier det: «Det er mange ulike typar folk her. Det har alltid kome folk utanfrå og flytta hit». Samstundes kan bygda nokon gonger opplevast litt lita. Ikkje minst i vinterhalvåret føler fleire på det, når ein både er glad for å 'ha staden for seg sjølve' etter at turistane har reist, og samstundes opplever staden liten og gjennomsiktig. Som Eva (i 40-åra) uttrykker det, «eg opplever at folk følgjer nøye med, alltid. Men det går no fint, eg har nok ikkje noko å skjula».

For henne, som for fleire av dei me har samtalt med, er det å kome seg litt ut frå bygda av og til viktig. Ho fortel vidare: «Eg har moglegheit til å reise bort ... Det er difor eg held ut å bu her ... Det er fint at vi har fått dei gode vegane, som til Lærdal. Det er òg ein grunn til at orka å bu her». Ho fortel også om sambygdingar at «folk tar seg ofte ein tur inn til Lærdal, mellom anna for å sjå i butikkane. Eg veit ikkje heilt kvifor», legg ho til.

Ein viktig kvalitet ved staden Aurland synes å vere at han har gode forbindingar til omverda. Difor er òg folk levande opptatt av kva som skjer med buss- og båtruter som knytt Aurland til andre stader. 'Steinar' (i byrjinga av 60-åra) uttrykte spontant i ein samtale om kaien at «dei har lurt oss for båten». Det var planen om å legge snøggbåten frå Bergen si rute utanom Aurland som vekte denne kommentaren.

Tettstadutvikling, for kven, og av kven?

Fleire vi snakka med peika på at ungdomar i Aurland tek sykkelen fatt når dei skal nokon stad. Likevel ser ein til dømes ingen sykkelstativ på Vangen. Og nesten ingen nemner Kjølélageret som eit bygg som kan gje rom for innandørs plass til ungdommar. Ungdomane er ikkje luteigarar i Kjølélageret, dei fleste har ikkje politiske verv i bygda, og dei synes ikkje å vere representert i arbeidsgruppa som jobbar med «Visjon Vangen». Kanskje kunne ein aktiv medverknad frå ungdomane, både i planlegging og i praktisk dugnadsarbeid, kunne verte ein viktig føresetnad for å kunne skape ein god innandørs stad for dei?

Eldre, saman med ungdomane, ser ut til å vere dei som nyttar benkane på Vangen mest. Nokre av dei eldre kjem køyrande i dei små bilane sine. Men eldre og funksjonshemma med rullestol, korleis kjem dei seg fram over kantane opp på nivået der det er lagt steingolv? Og eldre som treng seg ein kvil når dei handlar på butikkane, kor finn dei ein plass å setje seg ned innandørs?

Ungdomar og eldre er blant dei som nyttar uteområda på Vangen mest. Men kva medverknad har dei? Det går føre seg gode og opne offentlege diskusjonar i Aurland om kva Vangen har vore, kva han er, og kva han kan bli. Alle me har treft og fått samtalt med har mykje kunnskap og meiningar om kva for diskusjonar som går føre seg i kommuneleiinga og, generelt, i kommunen. Dette er ein indikasjon på eit fungerande demokrati og at gode offentlege ordskifte finn stad. Likevel er det verd å spørje seg om i kva grad alle grupper i kommunen har ein reell medverknad. Ei relativt ny gruppe er syriske flyktningar, som kan kome til å verta buande lenge i bygda. Det kan òg vere verd å lytte til korleis dei opplev Vangen og kva drøymar om sitt nye lokale liv dei måtte ha.

Referansar

Feste Lillehammer AS. (2000). *Stadanalyse Aurlandsvangen*. Notat. Lillehammer.

Guzmán, María A. (1997). Rom og tilhørighet. Mellom det lokale og det globale. *Norsk antropologisk tidsskrift* 8(3-4): 193-207.

Hirsch, Eric og O'Hanlon, Michael (red.). 1995. *The anthropology of landscape. Perspectives on place and space*. Oxford: Clarendon Press.